

PARANIN TANIMI, İŞLEVLERİ, FİYATI VE EKONOMİDEKİ YERİ

I. PARANIN ANLAMI VE İŞLEVLERİ

Para, mal ve hizmet değişiminde genel olarak kabul edilen herhangi bir şeydir.

Halkın para olduğuna inandığı her şey paradır.

Halkın paraya olan güvenini de paranın yerine getirdiği işlevler belirler.

Currency: A generally accepted form of money, including coins and paper notes, which is issued by a government and circulated within an economy. Used as a medium of exchange for goods and services, currency is the basis for trade.

Generally speaking, each country has its own currency. For example, Switzerland's official currency is the Swiss franc, and Japan's official currency is the yen. An exception would be the euro, which is used as the currency for several European countries. Investors often trade currency on the foreign exchange market, which is one of the most heavily traded markets in the world.

A. PARANIN GELENEKSEL İŞLEVLERİ

1. Hesap birimi

Paranın bu işlevine "değer ölçüsü", "muhasabe birimi" gibi başka isimler de verebiliriz. Hesap birimi mal ve hizmetlerin değerini belirlemede, mal varlığını ve kredileri & borçları hesaplamada yararlı olmakta, mal ve hizmetlerin fiyatlarını ölçmektedir. Paranın olmaması durumunda yeknesak bir hesap birimi olmayacaktır. Bir hesap birimi olarak paranın değeri daha çok ulusal sınırlar içinde düşünülmelidir. Dış ülkelerle yapılan tüm mübadeleler özel bir hesap işlemi gerektirir (yabancı para cinsinden hesaplamak).

2. Değişim aracı

Mal → Para → Mal

Para iki mal arasında yer almaktadır. Günümüzde, madeni para, kâğıt para ve vadesiz mevduat parası, temel değişim aracı olarak düşünülmektedir. Çek kendiliğinden değişim aracı olarak düşünülemez. Değişim aracı olarak paranın yasal bir fiyatı vardır. Hiç kimse takas şeklinde ödeme isteyemez. Öte yandan ellerine para geçenler bunu hemen harcamaya zorunlu da değildir. Kişi parayı para olarak ta muhafaza edebilir. Yani para bir tasarruf aracı olarak elde tutulabilir. Nihayet para bir değişim aracı olduğundan, piyasaya arz edilen her hangi bir mala dönüştürülebilir. Çünkü paranın satın alma gücü vardır.

Değişim aracı olarak kullanılacak paranın bazı özelliklerinin olması gerekir. Bunlar:

i) Birim başına uygun bir fiyat: Para olarak seçilecek mal çok ender bulunur olmamalıdır. Bir malın para olabilmesi için birim başına mantıklı bir fiyatının olması gerekir. Mal paranın değeri her türlü alışverişi gerçekleştirecek düzeyde olmalıdır.

Örnek: Mal para ile simit te alınabilmeli, TV de.

ii) Para dayanıklı olmalıdır: Bir malın para olarak kullanılabilmesi için çok çabuk bozulmaması gereklidir (paslanma / erime / bozulma / taşınamama).

iii) Para standart ve bölünebilir olmalıdır: Takas ekonomisinin en belirgin güçlüğü bir malın satılıp, arzulanan diğer malın alınması sırasında karşılaşılan çok sayıdaki işlemdir.

Para takas sürecindeki zinciri iki kısma ayırmaktadır: Bir malın para için satılması ve arzulanan mal için paranın satılması. Alışverişler çok değişik değerlerde yapılmaktadır. Bu nedenle mal paranın mümkün olduğunca bölünebilir olması gerekir.

3. Tasarruf aracı / geleneksel ödemeler için bir ölçüt

Para, kara günler için değerli olan her şey gibi saklanabilir.

B. PARANIN MODERN İŞLEVLERİ

1. Paranın ekonomik faaliyetleri teşvik etme ya da köstekleme işlevi

Paranın ekonomide işlemleri kolaylaştırıcı, üretimi teşvik edici ve yatırımları finanse edici önemli bir işlevi vardır. Şiddetli ve sürekli depresyon dönemleri dışında ekonomik birimlerin likit ankeslerini takviye etme yönüne gideceği varsayımının gerçekleşme olasılığı zayıftır. Ekonomik birimler, istedikleri her zaman sıkıntıya katlanmaksızın düşük faizle ödünç para bulabileceklerinden emin olduktan ya da ileride fiyatlarda ortaya çıkabilecek yükselmelerden korktuklarından, ellerindeki işletilmeyen para ankeslerini azaltacaklardır. Bunun sonucu olarak mal talebindeki bir artış aynı anda hem tüketim hem de yatırım harcamalarını artıracaktır.

2. Geliri yeniden dağıtma işlevi:

Para gelir yaratıcı etki de oluşturabilir. Banka kredileri bundan yararlanan özel kişi ve işletmelere iş hacimlerini ve dolayısıyla net kârlarını artırmalarına izin vermektedir. Öte yandan bazı sektörler kredi verilmesinin reddedilmesi, o sektörlerin gelişmesini frenleyecektir. Böylece, kredi politikası bir yandan doğrudan kredi hacmine müdahale ederken, öte yandan da dolaylı olarak işletmelerin kâr hacmine

müdahale etmektedir. Sonuç olarak her iki şekilde de ulusal gelir üzerinde etkili olmaktadır.

Enflasyon döneminde, kredi politikasının ayrıca gelirleri yeniden dağıtıcı bir etkisi de vardır. Tasarruf sahipleri ve sabit gelirliler satın alma güçlerinin azaldığını kolayca fark ederler. Buna karşılık ödünç alanlar enflasyondan yararlanırlar, çünkü aldıkları borçları ileride değeri düşmüş olan para ile ödeyeceklerdir. Böylece bu kişiler ya da işletmeler lehine satın alma gücü yeniden dağıtılmış olacaktır.

3. Egemenlik (nüfuz) işlevi:

Parasal dengesizlik dönemlerinde bazı paralar nüfuz aracı olabilmektedir. Günümüz ekonomistleri, paraya sahip olan birimlerin bazı arzularını diğer ekonomik birimlere benimsetmek için paradan aldıkları gücü kullanabileceklerini kabul etmektedirler. Bu alanda örneğin bankaların sahip oldukları gücü düşünebiliriz. Bankalar çeşitli faaliyetlere kredi verilmesini kabul ya da reddederek ekonomiye yön verebilirler.

Bankalar bazı işletmelerin iflasına engel olabilirler. Bazı sektörlerde yeni teknolojilerin gelişmesine katkıda bulunabilirler. O halde bankaların, üretim politikasının yönlendirilmesindeki etkinlikleri oldukça fazladır.